

בס"ד. משיחת ש"פ לך לך, י"א מרחשון ה'תשנ"ב

תרגום מאידית

א. מובן מכך, שבהם בא לידי ביטוי תוכנם הכללי של כללות התורה ושל יהדות בכלל.

ב. ידוע שעם אברהם אבינו החלה התקופה של "שני אלפים תורה"⁸. אברהם פתח בהכנות לקראת מתן תורה. יתירה מכך, החל ממנו התחיל (היחוד של) מתן תורה (וכפי המובא בכתבי האריז"ל⁹).

במיוחד החלה התקופה, מאז ציווי של ה' לאברהם אבינו "לך לך מארצך גו' אל הארץ אשר אראך" (שלכן גם לא מתוארים בתורה – אלא פרטים מעטים בלבד – ממעשיו של אברהם אבינו בטרם בואו לארץ ישראל. עיקר תיאור מעשיו מתחיל בציווי "לך לך מארצך גו'", וכפי שבא לארץ ישראל (שאו הי' כבר בן ע"ה שנים)¹⁰ כמבואר בארוכה בדרושי החסידות¹¹).

ויש להבין:

כל ענין בתורה – מלשון הוראה¹² – הוא הוראה נצחית בכל זמן ובכל מקום בעבודתם של בני". מה היא אם-כן ההוראה לבני" שלאחר מתן תורה מ"לך לך מארצך גו'" – שהי' אירוע

א. פרשת לך לך היא פרשה כללית ועיקרית: בפרשה זו מתחילה תקופתו של אברהם אבינו – היהודי הראשון. ראשיתה, בציווי הראשון של הקב"ה לאברהם – "ויאמר ה' אל אברם לך לך מארצך וממולדתך ומבית אביך אל הארץ אשר אראך"¹, לאחר מכן, בהמשך הפרשה², בדבר הליכתו ונסיעתו של אברהם בארץ-ישראל, וכן, הבטחתו של הקב"ה לתת לאברהם ולבניו את ארץ-ישראל – "לזרעך אתן את הארץ הזאת"³; "לך אתננה ולזרעך עד עולם"⁴, וכן – בכרית בין הבתרים – "ביום ההוא כרת ה' את אברם ברית לאמר לזרעך נתתי את הארץ הזאת גו"⁵.

עד לסיום הפרשה – בה מסופר אודות הציווי של מצות מילה, וקיומה של מצות המילה ע"י אברהם אבינו, אשר באמצעותה נכרתת ברית בין בני-ישראל ובין הקב"ה – "זאת בריתי גו' ביני וביניכם ובין זרעך אחריך"⁶; "בריתי בבשרכם לברית עולם"⁷.

מכיון שענינים אלו שבפרשה – "לך לך מארצך גו'", הבטחת הקב"ה על ארץ-ישראל ומצות מילה – הם הענינים הראשונים (המוזכרים בתורה) בעבודתו של אברהם אבינו, היהודי הראשון, אשר ממנו מקורו של עם ישראל כולו

(8) ע"ז ט, א.

(9) ראה לקוטי תורה להאריז"ל ריש פרשתנו. הובא ונת' באוה"ת חיי שרה קכו, א ואילך.

(10) פרשתנו יב, ד.

(11) ראה תו"א פרשתנו יא, סע"ג. תו"ח שם פג, סע"ד ואילך. אוה"ת שם (כרך 1) תרעה, ב ואילך. לקו"ש חט"ו ע' 83 ואילך. ספר השיחות תש"נ ח"א ע' 97 ואילך. ספר הערכים-חב"ד ערך אברהם ס"ד (ע' עא ואילך). וש"נ.

(12) ראה רד"ק לתהלים יט, ת. ס' השרשים שלו ערך ירה. גו"א ר"פ בראשית (כשם הרד"ק). וראה זח"ג נג, ב.

(1) ריש פרשתנו (יב, א).

(2) שם, ד ואילך.

(3) שם, ז.

(4) שם יג, טו.

(5) שם טו, יח.

(6) שם יז, יו"ד.

(7) שם, יג.

תורה, ובהוספה (בהכנה) לגבי כל (ההוספות ב)שנים שלפני זה.

ודרוש ביאור: מהי משמעות הדבר (ההכנה למתן תורה), אלינו עתה – בעמדנו כבר לאחור מתן תורה. ולא רק לאחר ההכנה וההתחלה של מתן תורה, אלא, לאחר גמר ושליומות מתן תורה?!

יתירה מזאת: הענין של מתן תורה קיים הרי בכל יום – "נותן התורה"¹⁹ לשון הוה²⁰, וכמאחז"ל "בכל יום יהיו בעיניך (כחדשים"²¹, ועוד יותר) חדשים"¹⁶. ובהתאם לצייוי שהוזכר לעיל – "מעלין בקודש", מובן שבכל יום צריך החידוש להיות בדרגא נעלית יותר מכפי שהי' קודם לכן. אם-כן, לאחר כל העליות היום-יומיות בענין של מתן תורה, ובנוסף לכך באופן מיוחד – מדי שנה בשנה (כאשר קוראים בענין זה בתורה בפרשת יתרו ובפרשת ואתחנן, ועאכו"כ ב"זמן מתן תורתנו") – עליות אחר עליות במשך ריבוי הכי גדול של ימים, שנים ודורות – מהו איפא ענינו של "לך לך", כהכנה למתן תורה?!

אי-אפשר לומר, כי העבודה של "לך לך" כהכנה למתן תורה, מיועדת רק עבור אותם אלה שחסרה אצלם העבודה הקשורה במתן תורה – משום שגילויים ופעולתם של עשרת הדברות במתן תורה (בפעם הראשונה, ועד"ז מובן בכל שנה ושנה) לא (היו) תלויים בדרגת עבודתם של בני"; הגילוי שבמתן תורה מצד עצמו פעל בכל העולם כולו ("צפור לא צווח, עוף לא פרח כו"²²), ועאכו"כ בכל יהודי, עד אשר על כל דיבור ודיבור

חד פעמי אשר היווה הכנה בלבד למתן תורה – לכאורה "מאי דהוה הוה"¹³?! הביאור, שזוהו כדי לידע, שעבודת אברהם ד"לך לך" היא הכנה ונתינת-כח לעבודה שלאחר מתן תורה – אינו מספיק, משום שאין כאן הוראה ב19ועל בעבודת בני-ישראל לאחר מתן תורה¹⁴.

יתר על כן: בכל שנה, מדי קריאת הפרשה בתורה, יש לחיות עימה מחדש¹⁵ (במכ"ש – אם "בכל יום יהיו בעיניך חדשים"¹⁶, עאכו"כ שכך הוא בזמן המיוחד בשנה שבו קוראים את הפרשה כולה בתורה, וברבים, בתוספת ברכות לפני' ולאחרי') כיון שאז שבים ומתעוררים הענינים המדוברים בפרשה – בדוגמת התרחשותם בפעם הראשונה¹⁷, ואדרבה: בהוספה אפילו ביתר שאת וביתר עוז (ע"פ הכלל שמעלין בקודש"¹⁸).

עפ"ז נמצא, שמדי שנה, בשבת פרשת לך לך, שב ומתעורר הענין של "לך לך גו'" כהכנה והתחלה למתן

(13) ע"ד יומא ה, ב. ועוד.

(14) ראה ער"ז לקו"ש חט"ז ע' 76.

(15) ראה שיחת כ"ק אדנ"ע דמוצש"ק לך לך תנ"א (ספר השיחות תש"ב ע' 29 ואילך. הועתק בקיצור ב"היום יום" ב חשון). ושם הוא בנוגע ל'פ' ל' ל'.

(16) פרש"י יתרו יט, א. עקב יא, יג. תבוא כו,

טז.

(17) וע"ד הפירוש הידוע ב"הימים האלה נזכרים ונעשים" (מג"א ט, כח), שבכל שנה כשנזכרים ימים אלו נעשים ומשכים אותן המשכות שנמשכו בפעם הראשונה (וראה רמ"ז בס' תיקון שובבי"ם. הובא ונת' בס' לב דוד (להחיד"א) פכ"ט. ולהעיר ממשנה ספ"ג דגיטין. שו"ת הר"י אירגס (בסו"ס מבוא פתחים) ס"ה בארוכה). ויש לומר, שכך הוא עוד יותר בזמן קריאת הפרשה בתורה, ובפרט ע"פ מאחז"ל (ראה תדא"ר פי"ח. יל"ש איכה רמז תתל"ד) דכל הקורא ושונה הקב"ה קורא ושונה כגדוד, ועי"ז מתחדש הענין גם בפרעל, שהרי "אסתכל באורייתא וברא עלמא" (זח"א קלד, סע"א. ח"ב קסא, ריש ע"ב. ח"ג קעה, א).

(18) ברכות כח, א. ויש"נ. וראה לקו"ש ח"ג ע' 250

בהערה.

(19) נוסח ברכת התורה.

(20) של"ה כה, א. לקו"ת תוריע כג, א. מאמרי

אדהאמ"צ שמות ח"א ע' קעה. ויש"נ.

(21) ספרי ופרש"י ואתחנן ו, ו.

(22) שמו"ר ספכ"ט.

תורה – בעבודה של "לך לך" (כהכנה למתן תורה) אינה רק בשל ההכרח בהכנה לדרגה נעלית יותר ב"מתן תורה" (כנ"ל), אלא משום ש"לך לך" נוגע לעצם ענין השלימות של מתן תורה (ובכל דרגא שבזה).

ד. ויובן בהקדים מספר שאלות על המסופר בפרשתנו אודות הליכתו של אברהם וכניסתו לארץ ישראל ("הארץ אשר אראך"), והבטחת ארץ ישראל ונתינתה ע"י הקב"ה לאברהם ולזרעו.

כיון שהענין המוזכר בפרשתנו בדבר הליכתו וכניסתו לאברהם לארץ ישראל, ונתינתה לו ולזרעו, שב וחוזר ובהוספה מדי שנה כאשר קוראים את הפרשה – נשאלת השאלה:

לאחר שהקב"ה (בפרשתנו) מסר כבר בפועל את ארץ ישראל לידי בני" – "לזרעך נתתי את הארץ הזאת גוי", "נתתי" לשון עבר, "כבר נתתי" ("והרי היא שלהם")²⁹, "ירושה היא לכם מאבותינו"³⁰, עד שגם להלכה הדבר נוגע – "ארץ ישראל מוחזקת היא"³¹ (עוד בטרם כבשוה בני"), ובפרט לפי המפרשים³² שע"י שאברהם קיים את "קום והתהלך בארץ לארכה ולרחבה"³³ ("עבד בה חזקתא"³⁴) קנה את ארץ ישראל לזרעו עד עולם³⁵;

"פרחה"²³ נשמתן²⁴, דבר המעיד על כך שהגיעו עד לשלימות העבודה כנשמה בגוף (אשר לכן "פרחה נשמתן"²⁵).

ג. ויש לומר נקודת הביאור בזה, שהיא הנותנת: כיון שמתן תורה קיים בכל יום ובכל שנה, באופן נעלה יותר, עד ל"חדשים" ממש לגבי "מתן תורה" שקדם אליו [וכפי שזה מודגש במיוחד בענין של "לך לך" (ההכנה למתן תורה) שצריכה להיות הליכה אמיתית, היינו שלא בערך למצבו הקודם, כדלקמן] – לפיכך צריכה אכן להיות העבודה של "לך לך" כהכנה והקדמה למתן תורה של יום זה ושל שנה זו.

נכפי שגם מודגש במאחז"ל הנ"ל, שעל כל דיבור ודיבור פרחו נשמתן, ולאחרי כל דיבור "הוריד טל שעתיד להחיות בו מתים והחיי אותם"²⁶, "והוא טל תורה"²⁷: לאחר ש"פרחה נשמתן" בדיבור הראשון, כיון שהגיעו לשלימות העבודה (כנשמה בגוף), כנ"ל – הרי שבאמצעות הטל של תחי' (תורה), הוטלה על הנשמה שליחות חדשה ועליונה יותר. לכן "החיי אותם" שוב כנשמה בגוף. עד"ז גם אחרי הדיבור השני וכן הלאה – דרגא למעלה מדרגא. ולהוסיף, ש"החזירן" הי' דווקא ע"י טל של תחי' (שעתיד להחיות בו מתים), הדרגא של "תורה חדשה"²⁸ לעתיד לבוא, כדלקמן].

ויש לומר בעומק יותר. סיבת קיומו של הצורך התמידי – גם לאחר מתן

(23) ראה סה"ש תשי"ז ח"ב ע' 520 הערה 56.

(24) ראה שבת פה, ב. שמו"ר פכ"ט, ד.

שהש"ר פ"ה, טז (ג).

(25) ומה שהחזיר נשמתן ע"י טל תחי' (שבת

שם) – ראה לקמן סי"ג.

(26) שבת שם.

(27) תניא פל"ו (מו, ב). – ועפ"ז מוכן מה

שבשמו"ר ובשהש"ר שם מבואר, שחזרה נשמתן

ע"י התורה.

(28) ישע"י נא, ד. ויק"ר פ"ג, ג.

(29) ירושלמי חלה פ"ב ה"א (ובפ"מ שם).

וראה ב"ר פמ"ד, כב: מאמרו של הקב"ה מעשה שנאמר לזרעך נתתי כו'.

(30) ב"ב ק"ט, ריש ע"ב. ובע"ז (נג, ב). וראה פרש"י שם ד"ה ואשריהם: "ירושה להם

מאבותיהם ואין אדם אוסר דבר שאינו שלו".

(31) ב"ב שם, ע"א ואילך.

(32) דעת ר"א בב"ב ק, א (אלא שגם לדעתו

רק מקום הילוכו קנה). אוה"ח פרשתנו יג, ז. שם

טו, יח. פרשת דרכים דרוש ט. ועוד.

(33) פרשתנו יג, ז.

(34) תרגום יונתן עה"פ.

(35) וראה לקו"ש חט"ו ע' 104 (וראה שם ע'

207 הערה 53). ח"ב ע' 308 ואילך. אנציקלופדי

תלמודית ערך ארץ ישראל ע' ר. ושי"ג.

(באותה ברית) את כל עשר הארצות³⁸. לא רק את שבע הארצות – "את החתי וגו'", אלא גם את ג' הארצות – "את הקיני ואת הקניזי ואת הקדמוני". רק שבגלוי ובפועל "לא נתן להם אלא שבעה גוים והשלשה כו' עתידים להיות ירושה לעתיד"³⁹ – "בימי המלך המשיח"⁴⁰. אבל הקב"ה נתן הכל מיד בבת אחת (אלא שבקיום הענין בפועל ישנם שלבים. בדוגמת הדבר בכיבוש ד' הארצות, גם כאן לא הי' הכל בזמן אברהם, אלא לאחר זמן, לא בבית אחת אלא בכמה שלבים וכו').

[אפילו אם נלמד שבנוגע לג' הארצות, היתה זו רק הבטחה (על העתיד), ובשעת מעשה "לא נתן להם אלא שבעה גוים והשלשה כו' עתידים להיות ירושה לעתיד" – הרי מובן שירושלם ג' הארצות נוגעת לשלימות הכיבוש של כל ארץ ישראל (גם של ד' הארצות); אז תופעל שלימות גם ב' הארצות (בפרט כאשר הם רובא דמינכר⁴¹ מתוך העשר)].

מכל זה מובן, שמכיון שבזמן הזה – ואפילו בזמן יהושע ובזמן בית ראשון או בזמן עזרא – החזיקו (לכל היותר) רק בשבעה ארצות ולא בג' הארצות (קיני קניזי וקדמוני), [כפי שהדבר נוגע להלכה בדיון ערי מקלט – כפס"ד הרמב"ם⁴² – "שש ערים היו,

והשלשה .. קיני קניזי וקדמוני עתידים להיות ירושה לעתיד" – י"ל דזהו בנוגע לתינתן שתיעשה ארץ ישראל (וקדושתה), לא רק שינוי הבעלות אלא גם שינוי האיות. וראה הנסמן בלקו"ש הכ"ה ע' 53 הע' 59.

(38) פרשתנו טו, יח-כא.

(39) פרש"י שם, יט.

(40) ל' הרמב"ם הל' רוצח ושמירת נפש פ"ח

ה"ד.

(41) משא"כ ששה כההלכה בזה (ברכות מה,

א. רמב"ם הלכות ברכות פ"ה ה"ח. טוש"ע

וראדה"ו או"ח סקצ"ו ס"ב).

(42) הל' רוצח שם ה"ב.

ועאכו"כ לאחר שעם ישראל אכן כבש כבר בפועל את ארץ ישראל בכיבוש ראשון (כיבוש יהושע) ואחרי כן בכיבוש שני (כיבוש עזרא) –

מהי משמעותו העכשווית לפועל של הסיפור בפרשה על יציאתו של אברהם "מארצן" והליכתו "אל הארץ אשר אראן", ושהקב"ה העניק לו את ארץ ישראל – אלה הם לכאורה מאורעות העבר שאינם שבים יותר עוד על עצמם?

[קושי' זו מתחזקת עוד יותר בדורות האחרונים של הגלות: בדורות הראשונים של הגלות ניתן הי' להסביר כי הענין של "לך לך מארצך גו' אל הארץ אשר אראן" נוגע לעבודה הרוחנית של "עשה כאן ארץ ישראל"³⁶ (לברר את חוץ-לארץ ולהופכה ל"ארץ ישראל"); אבל לאחר ריבוי העבודה של וב"עשה כאן ארץ ישראל" במשך הדורות בגלות – הרי שאף אם אמנם לא נסתיימה לגמרי העבודה כולה (והראי' שמשיה עדיין לא בא), בכל זאת נמצאים כבר בשלב מתקדם הרבה יותר מהתחלת עבודה של כיבוש חוץ לארץ והפיכתה ל"ארץ ישראל". ועאכו"כ שנמצאים כבר הרבה מעבר לראשיתה של העבודה, מכדי הצורך לצאת מ"ארצן" ורק לאחר מכן ללכת אל (דהיינו להתעסק בעבודה של "עשה כאן") ארץ ישראל].

ה. וי"ל הביאור בזה:

כאשר נתן הקב"ה את ארץ ישראל לאברהם בבית בין הבתרים ("לזרעך" נתתי את הארץ הזאת" "כבר נתתי" בפועל), הוא כבר נתן לו בפועל³⁷

(36) אגרות-קודש אדמו"ר מהור"י"צ ח"א ע'

תפא. וראה בארוכה שיחת ש"פ פניחס תנש"א.

(37) לכאורה כן הוא לפי פשטות לשון הברית.

ומ"ש בפרש"י שם, יט (מב"ר פמ"ד, כב) "עשר

אומות יש כאן ולא נתן להם אלא שבעה גוים

ו. לפי זה מובן כיצד הענין שבפרשתנו – "לך לך מארצך וגו' אל הארץ אשר אראך", וכן ענין קנין הארץ (ע"י ההליכה "לארכה ולרחבה") – נוגע לנפשו גם בזמן הזה, מכיון שכל זמן שאין עדיין בפועל את ג' הארצות – קנין, קניזי וקדמוני (ובכלל זה תכלית השלימות של "כל יושבי עלי" – כל בני מכל הדורות), בגאולה האמיתית והשלימה – עדיין אוחזים בעיצומו של קנין הארץ (כיון שאז גם קנין ז' הארצות עדיין אינו בתכלית השלימות), ועדיין נדרש שיהי' "לך לך מארצך וגו'", שבני מכל המקומות (ושל כל הדורות) ילכו מחוץ לארץ "אל הארץ אשר אראך", ויקנו את ארץ ישראל בשלימותה – כל עשר הארצות.

ומכיון ש"אחכה לו בכל יום שיבוא" ⁴⁷ (אחכה שיבוא בכל יום) – לפיכך השתוקקו בני"י בכל הדורות שיקום כבר "לך לך מארצך וגו' אל הארץ אשר אראך", ולקנינו של כל עשר הארצות.

ולהוסיף, שענין זה נוגע באופן מיוחד בדורנו זה ובזמננו זה – כמדובר כמה פעמים שכבר "כלו כל הקצין" ⁴⁸, וכ"ק מו"ח אדמו"ר הודיע שכבר שבו בתשובה וגם את הכפתורים כבר ציחצחו. לפי כל הסימנים הרי שדורנו הוא הדור האחרון לגלות ובמילא הדור הראשון לגאולה. עפ"ז מובן שזהו ענין שהזמן גרמא – לערוך כבר את ההכנות בפועל ל"לך לך מארצך וגו' אל הארץ אשר אראך", תיכף ומיד ממש, ויקנו את ארץ ישראל בשלימותה – כל עשר

שלש הבדיל משה רבנו בעבר הירדן, ושלש הבדיל יהושע בארץ כנען". ו"בימי המלך המשיח מוסיפין שלש אחרות על השש... היכן מוסיפין אותן, בערי הקיני קניזי וקדמוני" ⁴⁰ ממילא חסר בשלימות הקנין של ארץ ישראל (גם של ז' הארצות) ⁴³.

כשם שהדבר נוגע לארץ ישראל עצמה, כן הוא בנוגע ליהודים שבארץ ישראל. אפילו לאחר כיבוש הארץ, עדיין לא הי' בכל הזמנים מצב של "כל יושבי עלי" (מציאות אשר בה תלוי קיום דיני היובל) ⁴⁴. יתירה מכך: אפילו ב"כל יושבי עלי" גופא – קיימות מספר דרגות ⁴⁵. מובן בפשטות, שאע"פ שהלכה (בדיני יובל) הרי שכל יושבי עלי פירושו כל בני שבאותו הדור [כפי שהי' בזמן יהושע וכו', ורוב זמן הבית הראשון], אבל לעתיד לבוא, כאשר יהי' "כל יושבי עלי" – בנוסף לעשרת השבטים (שגלו לפנים מנהר סמבטיון) ⁴⁶, גם כל בני מכל הדורות, וכן תהי' אז שלימות ב"עלי" (כל עשר הארצות) – אזי תהי' יותר שלימות ב"כל יושבי עלי", "כל ממש.

43 ולהעיר שענין הקנין מרומז דוקא בחיבות "קני קניזי וקדמוני", שכולן מתחילות באות קו"ף – ר"ת קנין (ובכולן ישנן ג' אותיות הראשונות של "קנין"). וראה לקמן סי"ג.

44 ערכין לב, סע"ב. רמב"ם הל' שמיטה ויובל פ"ה ה"ח.

45 ולהעיר מדעת ר"ת (תוד"ה בזמן – גיטין לו, א ואילך) דבבית שני נהג יובל, דאע"ג שלא עלו כולם חשיב כל יושבי, כיון דהי' שם מכל שבט ושבת. וגם לדעת רוב הראשונים (כפשטות כוונת הגמ' בערכין שם, דבבית שני "מנו יובלות לקדש שמיטין"), הגדר ד"כל יושבי עלי" הוא גם כאשר ישנו רק רובו של כל שבט ושבת בא"י (ולא כולו), דאלתה"כ, נמצא שאם היו הולכים כמה מבני למדה"ה בזמן שהיו שם כל יושבי עלי – הי' מתבטל אז כל הענין ד"כל יושבי עלי" (ראה רמב"ן, רשב"א, ריטב"א ועוד לגיטין שם).
46 ראה במדבר פט"ז, טו. ועוד.

47 נוסח "אני מאמין". וראה לקו"ש חכ"ג ע' 394.

48 סנהדרין צז, ב.

לא ירדו לתחתונים ותחתונים לא יעלו לעליונים⁵³). שדרגות האלוקות שהן לגמרי למעלה מן העולם יומשכו אל תוך ה"תחתונים", ונבראים תחתונים יהא באפשרותם להתאחד עם ה"עליונים". ע"י קיום המצוות בדברים גשמיים, יהפך החפץ הגשמי ויהי חפצא של קדושה⁵⁴, עד אשר תתהווה דירה לו יתברך בתחתונים⁵⁵, דירה לו – לעצמותו ית'⁵⁶.

ענין זה החל עם ציוויו של אברהם ופעולתו בענין "לך לך מארצך וממולדתך ומבית אביך אל הארץ אשר אראך"⁵⁷, ובאופן מיוחד ע"י קיום מצות מילה⁵⁸ (כדלקמן).

גם⁵⁹ קודם הציווי "לך לך מארצך גו'" (כאשר ה' אברהם בן ע"ה שנים) עבד אברהם את עבודתו – בארצו, מולדתו ובית אביו – באופן נעלה. הוא הכיר בבוראו⁶⁰; עבד את השם; ועסק בפירסום אלוקות בעולם – מתוך

הארצות – שהן נחלת עולם של בני", ירושה לנו מאבותינו מאז ברית בין הבתרים; החידוש כעת יהי שיקבלו את ג' הארצות בדרכי נועם ובדרכי שלום, כיון שבאותו הזמן (בימות המשיח) לא יהי שם כו' מלחמה כו'⁴⁹. אומות העולם ימסרו אותן לבני" ברצונם הטוב.

ז. עד"ז יש לומר גם בביאור הענין של "לך לך" כהכנה והתחלה למתן תורה. מכיון שהשלימות של מתן תורה תהי' בגאולה האמיתית והשלימה⁵⁰ (כאשר תהי' שלימות ארץ ישראל – כל עשר הארצות, כדלקמן), שאז יהי' הגילוי של "תורה חדשה מאתי תצא"²⁸ – הרי שלפי ערך השלימות של מתן תורה לעתיד לבוא (שהרי "תורה שאדם לומד בעוה"ז הבל היא לפני תורתו של משיח"⁵¹). עאכ"כ לגבי התורה חדשה (שמאתי תצא), אוחזים עדיין בהכנה לזה, הכנה של "לך לך" לקראת זה.

זאת אומרת, ההכנה של "לך לך" נוגעת לא רק לענין "מתן תורה" אשר ישנו בכל יום בדרגה נעלית יותר ליום קודמו, כאמור לעיל, אלא גם – ובעיקר – היא נוגעת כהכנה לקבלת התורה חדשה לעת"ל, שזה יהי' שלא בערך לגמרי לעליות במתן תורה שהיו קודם לכן.

ח. שייכותו של קנין עשר הארצות עם מתן תורה (ולהכנה לזה ע"י "לך לך") תובן בהקדים הביאור בכך ש"לך לך מארצך גו'", זוהי תחילתה של עבודת ההכנה למתן תורה⁵²:

יחודיותו של מתן תורה היא בכך שפעל את חיבורם של העליונים והתחתונים (ביטול הגזירה שעליונים

(53) תנחומא ורא טו. שמו"ר פי"ב, ג.
 (54) ראה בארובה לקו"ש ח"ג ע' 887 ואילך. חט"ז ע' 212 ואילך. וש"נ.
 (55) ראה תנחומא נשא טז. שם בחוקתי ג.
 במדב"ר פי"ג, ו. תניא רפ"ו.
 (56) המשך תרס"ו ס"ע ג. ובכ"מ – נסמנו בסה"מ מלוקט ח"ב ע' רמא הערה 32.
 (57) ראה לקו"ת לג' פרשיות עז, א"ב (וראה גם אוה"ת פרשתנו (כרך ד) תרפד, ב. תרפו, ב), ש"ויאמר ה' אל אברם לך לך גו'" הוא כענין ביטול הגזירה דמ"ת. וראה בארובה תו"ח פרשתנו ד"ה ויאמר גו' לך ספכ"ה ואילך.
 (58) ראה תו"ח שם פ, ג ואילך. אוה"ת שם (כרך ו) תתרעב, ב ואילך – ש"לך לך גו'" הוא (התחלת) הציווי על ענין המילה ("יצטוה עתה על העתיד"), שענינו הוא – היציאה מהעולם אל הגילוי, עיי"ש. וראה תו"ח פרשתנו יא, ב.
 (59) בהבא להלן, ראה גם לקו"ש חכ"ה ע' 47 ואילך. ס' השיחות תשמ"ט ח"א ע' 40 ואילך. וראה גם מאמרי אדה"ז פרשיות ח"א ע' פ ואילך.
 (60) לכל הדיעות – נסמנו בסה"ש שם הערה 22 (וראה לקו"ש ח"ב ע' 14 ואילך).

(49) רמב"ם הל' מלכים פי"ב ה"ה.

(50) ראה תניא פל"ו (מו, א).

(51) קה"ר פי"א, ח. ועד"ז שם רפ"ב.

(52) בהבא לקמן, ראה הדרושים שבעה ערה 11.

(לידתו, ועוד כמה פסוקים אחדים)⁷⁰. הסיבה לכך, כמבואר בכמה מקומות⁷² – עד אז היתה עבודתו באופן כזה שהוא והעולם סביבו היו שתי מציאויות נפרדות (עליונים ותחתונים, רוחניות וגשמיות – בנפרד), ועבודתו נעשתה באחד משני האופנים – או ע"י התנשאות מעל העולם (אברם), או רם – שכל הנעלם מכל רעיון⁷¹), או – באותם העניינים שכן פעל בעולם – הי' זה באופן שהתחתונים נשאו בדרגתם (ללא קשר עם העליונים);

על-ידי שאברהם קיים את ציווי ה' "לך לך מארצך וממולדתך ומבית אביך אל הארץ אשר אראך" – הוא השתחרר ויצא מתוך כל המדידות וההגבלות ורגילותו בעבודתו עד אז. כולל גם העבודה לפעול בתוך העולם (כדי שיהי' "ארצך גו"), ואפילו מתוך המדידות וההגבלות של קדושה – הוא ביטל גם את המדידה וההגבלה – את המחיצה והגזירה – בין העליונים והתחתונים, והחל החיבור של עליון ותחתון⁷³, ע"י עשותו את ציווי הקב"ה, בצאתו "מארצך וממולדתך ומבית אביך", ובהליכתו "אל הארץ אשר אראך" – "אראה ואגלה אותך בעצמך"⁷² ("במהותך ועצמותך"⁷³) – נתגלה בארץ (תחתונים), אמיתית מציאותו עצמותו ומהותו (עליונים).

מסירות נפש (כפי שבא גם לידי ביטוי בנסיון של כבשן האש באור כשדים⁶¹). וכפי שהרמב"ם מאריך⁶² (בענין גדול מעלתו ועבודתו של אברהם עוד קודם הציווי "לך לך"): "כיון שנגמל איתן זה, התחיל לשיטט בדעתו כו' עד שהשיג את דרך האמת כו' והתחיל לעמוד ולקרוא בקול גדול לכל העולם ולהודיעם שיש שם אלוקה אחד לכל העולם ולו ראוי לעבוד כו'". ולהוסיף בדיוק הלשון "איתן" – מלשון חזק ותוקף⁶³, שאברהם ניצב בכל התוקף כנגד עולם שלם (אברהם העברי – כל העולם כולו מעבר אחד, והוא מעבר אחד)⁶⁴ וכלל לא נתפעל מהם (אע"פ שאז הי' עדיין "אברם", ולא "אברהם" – "אב המון גויים"⁶⁵, כדלקמן).

עד אשר אברהם פעל על מקומו, אף שהי' "חרן", מלשון "חרון אף של מקום"⁶⁶, הפכו ושינהו (ע"י "הנפש אשר עשו בחרון"⁶⁷), עד אשר נקרא המקום על שמו (וכפי שנקרא בתורת אמת) – "ארצך" ו"מולדתך" ו"בית אביך". ע"י פעולתו על "אביו" ו"בית אביו" (כמ"ש⁶⁸ "ואתה תבוא אל אבותיך בשלום", "ללמדך שתרח עשה תשובה"⁶⁹).

למרות כל זאת, רואים אנו, שבכל הנוגע לעבודתו של אברהם עד לפרשת לך לך, לא מסופר כלל בתורה (שבכתב), ואפילו מה שכבר כן מסופר (בסוף פרשת נח) נעשה בקיצור נמרץ

61 פסחים ק"ח, א. ב"ר פל"ח, יג. הובא בפרש"י נח י"א, כח. וראה רמב"ם שבעה עהר הבאה.

62 הל' ע"ז פ"א ה"ג.

63 לקו"ת פ' ראה יח, א. ובכ"מ.

64 ב"ר פרשתנו פמ"ב, ה.

65 פרשתנו יז, ה.

66 פרש"י ס"פ נח.

67 פרשתנו יב, ה.

68 שם טו, טו.

69 פרש"י עה"פ. וראה ב"ר פל"ח, יב.

70 ולהעיר מספר השיחות תש"ב ע' 30 (הועתק בקיצור ב"היום יום" ג חשון): די אמת פריילעכע וואך איז . . פרשת לך לך וואס אלע טעג פון דער וואך לעבט מען מיט אברהם אבינו כו' (נחבאר בלקו"ש חט"ו ע' 83 ואילך).

71 תו"א ריש פרשתנו (יא, א ואילך). תו"ח שם (פ, א). אוה"ת שם תרעב, א ואילך.

72 תו"א שם י"א, ב.

73 תו"ח שם פ"א, רע"א. ובאוה"ת שם תרעג,

א: בעצמך ובמהותך.

ואילו הם "המונן" – עוד יותר מהתוקף של "איתן" (בהיותו "אברם", כנ"ל).

והא בהא תליא: מכיון שהיתה אצלו הליכה שלא בערך בפעולת הביורר למטה מטה יותר ("כל העולם"), לפיכך הביא הדבר הליכה למעלה מעלה יותר – "אראך", "אגלה אותך בעצמך". וכן לאידך: דוקא בכך ההליכה למעלה מעלה יותר, יכול הוא לברר גם את התחתון תחתון ביותר. ועד שהתחתונים והעליונים מתאחדים – כפי שזה נעשה בשלימות במתן תורה (שפרשת לך לך היא ההכנה לכך).

ויש לומר שזהו גם הביאור במה שפרשת לך לך היא הפרשה השלישית בתורה (שלישית ב"אוריאלן תליתאיי" עצמה) – שכן התוכן של "לך לך" הוא ההכנה וההתחלה של מתן תורה, הקשורה עם הקו השלישי (האמצעי) המחבר "עליונים" ו"תחתונים": תוכנה של פרשת בראשית – הפרשה הראשונה (וכמרומו בשמה "בראשית") – הוא⁷⁸ אודות בריאת העולם שנברא על ידי הקב"ה – "עליונים"; תוכנה של פרשת נח – הפרשה השנייה (וכמרומו בהתחלתה – "נח נח" שתי פעמים) קשור עם זיכור המטה⁷⁹ (על ידי עבודתו של נח איש צדיק, ובפרט על ידי המבול⁸⁰) – "תחתונים"; ופרשת לך לך – הפרשה השלישית – ענינה הוא חיבור עליונים ותחתונים (כהכנה והתחלה למתן תורה)⁸⁰.

י. ענין זה, חיבור העליונים והתחתונים ב"לך לך" (כהכנה למתן תורה), בא לידי ביטוי בגלוי ובפשטות בקיום מצות מילה של אברהם אינו:

ט. וזהו החידוש ד"לך לך מארצך ג' אל הארץ אשר אראך" – שאברהם לא הסתפק בעבודתו במשך שבעים שנה וחמש שנה הקודמות, למרות שהיתה זאת עבודה נעלית ביותר, אלא לפי ציווי ה', יצא ממקומו ומרגילותו כו', ויצא לדרך. ואז נתחדשה העבודה באופן של הליכה ("לך"), שהליכה אמיתית פירושה – הליכה שלא בערך, שעוזב לגמרי את מעמדו ומצבו הקודם (למרות שגם זה מעמד ומצב של קדושה), והולך בהליכה שלמעלה ממדידה והגבלה, ובזה גופא – הי' אצלו המשך של הליכות ונסיעות דרגא אחר דרגא, "ויסע אברם הלך ונסוע גו"⁷⁴.

ובשני הכיוונים⁷⁵ – הן מלמטה למעלה, שמארץ חרן הוא עלה "אל הארץ אשר אראך", ארץ ישראל, ו"אראך" בפירושו "אותך בעצמך" (כנ"ל); והן מלמעלה למטה – שהוא התחיל לעשות את העבודה של חיבור עליונים ותחתונים, להמשיך אלקות בתוך העולם הזה הגשמי והחומרי, תחתון שאין תחתון למטה הימנו, באופן נעלה יותר (שלא בערך) ממה שהי' לפני כן. וכפי שמודגש גם לאחר מכן (לאחר קיום מצות מילה) בשינוי השם מ"אברם" ל"אברהם", "כי אב המון גוים נתתיך"⁶⁵: לפני כן הוא הי' "אברם", "שלא הי' אב אלא לארם", "ועכשיו אב לכל העולם"⁷⁶. היינו שנהייתה אצלו "הליכה" בעבודתו בעולם, בכך שהוא פועל את הביורר (לא רק של מקומו, ארם) אלא של "כל העולם", ובאופן שהוא נהי' "אב המון גוים", בעל הבית עליהם (למרות שהוא אינו אלא אחד

(77) שבת פח, א.

(78) ראה בארוכה לקו"ש חט"ו ע' 51 ואילך.

(79) ש"בא בכדי לטהר את הארץ" (תו"א נח

ה, ד. ובכ"מ).

(80) ראה בהנ"ל גם לקו"ש חט"ו ס"ע 83 ואילך.

(74) פרשתנו יב, ט.

(75) ראה תו"ח שם פט, ב ואילך. אוה"ת שם

תטרטט, ב. וראה ד"ה לך תשל"ח (לקו"ש ח"כ

ע' 295 ואילך). וש"נ.

(76) פרש"י עה"פ.

זו⁸⁷ – כדי להחליש את החומריות של אבר זה, שלכן דרושה בו זהירות מיוחדת; ולמרות זאת ישנו החידוש בזה, שלא זו בלבד שמצוה זו מתבטאת ב"סור מרע", אלא המצוה פועלת מהפך באבר גשמי וחומרי זה שיהפך לחפצא של קדושה! ועד שזה נהי' "ברית עולם", באופן נצחי לעולם, ויש לומר גם "עולם" בפירושו – שזה בגלוי לכל אומות העולם.

ויש לומר, שמכיון שהקדושה והנצחיות של מצות השם נמשכת אפילו בדבר גשמי וחומרי – זה מביא עוד יותר לידי ביטוי את הכח הנצחי של אלקות, שהוא נמשך וחודר אפילו במקום זה. ולכן זה נותן את הכח (בכל המצוות של האבות, שיהיו "מעשה אבות סימן לבנים") לקיום כל המצוות אחרי מתן תורה שעל ידם תיקבע בגלוי ובפנימיות הקדושה בדברים הגשמיים.

ולפיכך דוקא על ידי קיום מצות מילה שינה הקב"ה את שמו של אברהם, שבמקום "אברם" ייקרא "אברהם", כי אב המון גוים נתתיך – שכן מצות מילה נותנת את הכח לברר את כל אומות העולם, גם בגשמיותם ובחומריותם, עד בתחתון שאין תחתון למטה הימנו, שגם שם יאיר גילוי אלקות, כח הפועל בנפעל, ועד – השלימות בזה כאשר "והיתה לה' המלוכה"⁸⁸ בגאולה האמיתית והשלימה.

יא. לפי זה אפשר גם להבין את השייכות בין חיבור עליונים ותחתונים במתן תורה (וההכנה לזה ב"לך לך" ומצות מילה) להמשך הענין, שלאחר "לך לך גו' אל הארץ אשר אראך", הבטיח הקב"ה ונתן את ארץ ישראל לאברהם וזרעו "עד עולם", ועד, כפי

כמדובר פעמים רבות⁸¹ הכח שיש לישראל לקיום המצוות לאחר מתן תורה, שזה יחדור ויקבע את הקדושה בדברים הגשמיים בהם מקיימים את המצוות, הכח הזה הוא מהמצוות שקיימו האבות לפני מתן תורה ("מעשה אבות סימן לבנים"⁸²), ובמיוחד על ידי מצות מילה של אברהם אבינו, שקדושת המצוה (גם לפני מתן תורה) נשארה ב(אברו) בדבר הגשמי גם אחרי קיום המצוה [לא כמו שאר המצוות שקיימו האבות, ש"ריחות היו"⁸³. ולכן אמר אברהם "שים נא ירך תחת ירכי"⁸⁴, כדי שתהי' זו שבועה בנקיטת חפץ⁸⁵, כי לפני מתן תורה לא היתה שום מצוה אחרת בה נשארה הקדושה גם אחרי קיום המצוה]⁸⁶.

ומכיון שמצות מילה היא בדוגמת המצוות שאחרי מתן תורה, לפיכך היא המקשרת את כל שאר המצוות של האבות עם המצוות שאחרי מתן תורה, שה"מעשה אבות" יהיו "סימן לבנים".

אחד הטעמים מדוע בחר הקב"ה דוקא במצות מילה, שהיא תהי' נתינת הכח לקיום המצוות לאחר מתן תורה (בהיותה דוגמתם) – כי במצוה זו יש חידוש לגבי שאר המצוות, שעל ידי קיום מצוה זו נקבע בגלוי בגוף הגשמי והחומרי של יהודי אות וברית עם הקב"ה – "בריתי בבשרכם לברית עולם"⁷.

יתר על כן: אחד הטעמים למצוה

(81) לקר'ש ח"א ע' 41. ח"ג ע' 757 ואילך.

ח"ה ע' 79 ואילך. שם ע' 88 ואילך.

(82) ראה תנחומא פרשתנו ט. ב"ר שם פ"מ, ו.

רמב"ן שם יב, ו. לקר'ש חט"ו ע' 76. וש"נ.

(83) שהש"ר פ"א, ג.

(84) חיי שרה כד, ב.

(85) פרש"י עה"פ.

(86) אלא שעצ"ע, דלכאורה מסתבר לומר, שגם

בקרבות (וכן בהמזבחות) שלפני מ"ת ישנו הגדר דחפצא קדושה (וראה שיחת ש"פ נשא תנשא הערה 50. שיחת ש"פ בהעלותך הערה 59).

(87) ראה מו"נ ח"ג פמ"ט.

(88) עובד"א, כא.

בערך (כפי שמודגש גם בענין של "לך לך" עצמו), כולל גם – בענין של "מתן תורה", מובן אם כן שתמיד יש צורך ב"לך לך" כהכנה והקדמה לגילוי דמתן תורה.

ועל אחת כמה וכמה כשמדובר על הגילוי הנעלה ושלא בערך של הגאולה האמיתית והשלימה – הרי מכיון ש"לך לך גו'" וקנין ארץ ישראל זו ההכנה וההתחלה דמתן תורה, ובזה תלוי השלימות דמתן תורה (חיבור עליונים ותחתונים) – הרי מובן שכל זמן שחסר בשלימות קנין הארץ (וכפי שזה בזמן הזה, כאשר אין לנו את כל עשר הארצות), חסר גם בשלימותה של פעולת מתן תורה (שלימות קיום התורה ומצוות); דוקא על ידי וכאשר תהי' השלימות ד"לך לך מארצך גו' אל הארץ אשר ארצך" וקנין ארץ ישראל בשלימותה (כל עשר הארצות), אז תהי' השלימות דקיום התורה ומצוות "כמצות רצונך"⁹⁰, וכפי שזה יהי' בגאולה האמיתית והשלימה.

ולכן: כל זמן שנמצאים עדיין לפני הגאולה – הרי נוגע בפועל ממש הציווי ד"לך לך מארצך גו' אל הארץ אשר ארצך" והקנין בארץ ישראל השלימה (כל עשר הארצות), גם כהכנה לשלימות התורה והמצוות, "תורה חדשה מאתי תצא" [נוסף למה שהדבר נוגע ל"מתן תורה" בכל יום באופן חדש (נותן התורה לשון הווה), שזה יהי' גם אחרי הגאולה, ואם כן יהי' נוגע גם אז העבודה ד"לך לך גו'"]⁹¹.

יג. הביאור בזה – וגם מתאים לפי פנימיות הענינים:

שנאמר כברית בין הבתרים – "לזרעך נתתי את הארץ הזאת גו'":

נתנית ארץ ישראל לאברהם אבינו היא כדי שאברהם וזרעו אחריו יהפכו וכשיררו את הארץ הגשמית ויעשו ממנה "ארץ ישראל", דירה לו יתברך בתחתונים.

בכבוש ארץ ישראל על ידי ישראל והעבודה בה באה לידי ביטוי העבודה השלימה של חיבור עליונים ותחתונים (ענינו של מתן תורה), שמבררים ומעלים את הארץ הלזו התחתונה, גשמיות וחומריות העולם, ועושים מזה דירה לה'. ולכן שלימות קיום המצוות שניתנו במתן תורה היא דוקא בארץ ישראל.

על פי זה מובן שנתנית ארץ ישראל בפרשתנו "לזרעך לעולם" – נותנת כה שלימות קיום המצוות המעשיות אחרי מתן תורה, שהם יפעלו את בירור וזיכוך הדברים הגשמיים.

שווה הישיכות בין "לך לך גו' אל הארץ אשר ארצך" (ושלימותה) – במצות מילה לבין הליכת אברהם בארץ ישראל ונתנית ארץ ישראל לאברהם – שניהם מהוים המשך אחד וענין אחד: נתנית הכח והתחלת חיבור העליונים והתחתונים שנפעלה במתן תורה. נויש לומר, שע"ד כשם שמצות מילה מבטאת את השלימות של דירה בתחתונים בגוף האדם, כך עד"ז יש לומר שארץ ישראל מבטאת את השלימות של דירה בתחתונים בחלקו בעולם⁸⁹].

יב. על פי זה יובן גם הביאור והלימוד לפועל מפרשת "לך לך" המהוה הכנה למתן תורה:

מכיון שהעבודה צריכה להיות תמיד באופן של הליכה, ועד הליכה שלא

90) לשון תפלת מוסף. וראה ת"א ויחי מו, ד ואילך. תו"ח שם צה, א ואילך. אוה"ת שם (כרך ו) תתשכח, ב ואילך. המשך וככה תרל"ז פ"ז ואילך. ועוד.

91) וראה תניא אגה"ק סוסכ"ו.

89) עפ"ז יומתק זה שבזכות המילה "נכרת לו ברית על נתנית הארץ" (טור יו"ד סי' רס. וראה ב"י וב"ח שם. וראה ב"ר פמ"ו, ט. פרש"י פרשתנו י, ב).

מארצך גו' אל הארץ אשר אראך" ונתינת ארץ ישראל, כל עשר הארצות – שזה כולל את שלישות העבודה, וגם את השלישיות של (מתן) התורה – שנוסף לגילוי המוחין שבתורה שבערך למדות (הגילוי של מ"ט שערי בינה שניתנו בזמן הזה¹⁰⁰), כפי שזה הי' במתן תורה (בפעם הראשונה), יהי' גם הגילוי של ג' המוחין בעצם (גילוי שער הנו"ן¹⁰¹, ועד – כפי שהוא נעלה שלא בערך ממ"ט השערים¹⁰²), ב"תורה חדשה מאתי תצא", בגאולה האמיתית והשלימה.

וביחד עם הגילוי הנעלה ביותר (מוחין בעצם), יומשך הדבר גם בכל העולם כולו, ועד – גם בארץ הלזו התחתונה (כמרומז באות ק' ד"קני קניזי וקדמוני", היורדת למטה מן השורה, וג' פעמים ק' – באופן של חזקה), שיהי' "ומלאה הארץ דיעה את ה' כמים לים מכסים"¹⁰³. ויש לפרש: "ים" בגימטריא נ', כנגד גילוי שער הנו"ן, "מים" לשון רבים – הוראה על רשות הרבים דארץ (עלמא דפרודא), והם יהיו "מכסים" לשון רבים – יהי' בגילוי שכל העולם אינו אלא כסוי הטפל – ל"ים" התורה (שער הנו"ן), "מים שאין להם סוף"¹⁰⁴ – למעלה ממדידה והגבלה.

יד. אחת מההוראות לפועל מהאמור לעיל:

על כל יהודי מוטל החיוב של "לך" בלימוד התורה – "לאפשא לה"¹⁰⁵, לחדש בתורה.

משמעותו²⁰ הפנימית של כיבוש שבע הארצות – העבודה דבירור שבע המדות, וג' הארצות קיני קניזי וקדמוני – העבודה עם ג' המוחין (חכמה בינה דעת).

בזמן הזה ניתנו לישראל רק שבע הארצות, משום שעתה (עיקר) העבודה היא בבירור המדות; העבודה דג' המוחין עתה היא בעיקר כדי לפעול על המדות. אבל לעתיד לבוא, כאשר כל ענין בעבודת ה' יהי' בשלימותו הכי מלאה, תהי' העבודה דג' המוחין גם (ובעיקר) עבודה בפני עצמה – להתאחד עם אלקות על ידי היחוד המלא (יחוד נפלא⁹³) של שכלו עם התורה (חכמתו יתברך, שהוא וחכמתו אחד⁹⁴), שעל ידי זה (שאורייתא וקוב"ה כולא חד⁹⁵) נתגלה שישאל אורייתא וקוב"ה כולא חד⁹⁶.

מזה מובן ששלימות העבודה (גם של ד' המדות) היא דוקא כאשר ישנם כל עשר הכוחות (ג' מוחין וד' מדות, גם כפי שהם כשלעצמם) ובלשון הכתוב⁹⁷ – "ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך (ד' מדות) ובכל נפשך (כל עשר הכוחות) ובכל מאורך" – עבודה למעלה ממדידה והגבלה⁹⁸ ("לך לך"), גם של עשר כוחות האדם⁹⁹, ועד כפי שזה קשור עם ה"מאד האמיתי"⁹⁸.

וההכנה והנתינת כח לזה וההתחלה בזה היא מהציווי בפרשתנו "לך לך

92) בהבא להלן – ראה בארוכה ד"ה אל תצר את מואב במאמרי אדמו"ר האמצעי דברים בתחלתו.
93) ראה תניא פ"ה.
94) שם פ"ב. פ"ד.
95) שם פ"ד ורפכ"ג בשם הזהר. וראה זח"א כד, א. ח"ב ס, א. ועוד.
96) ראה זח"ג עג, א.
97) ואתחנן ו, ה.
98) ראה תר"א מקץ לט, ג. ובכ"מ.
99) בצירוף אדם שהוא למטה מצירוף מאד (ראה המשך וככה תרל"ז פ"ב).

100) ראה ר"ה כא, ב. וש"נ. וראה פתיחת הרמב"ן לפירושו עה"ת.
101) ראה אוה"ת נ"ך ע' תצור. וש"נ.
102) ראה לקו"ת במדבר יב, ב.
103) ישעי' יא, ט. רמב"ם בסיום חזו"ט ספרו.
104) יבמות קכא, א. רמב"ם הל' גירושין פ"ג הט"ז. ה"ב.
105) זח"א יב, ב. וראה הל' ת"ת לאדה"ז פ"ב ה"ב. תניא אגה"ק סכ"ו (קמה, א).

הוא מנצל כוחות אלו לחדש בתורה, זהו באמת "לך לך גו' אל הארץ אשר אראך".

וכשם שזה צריך להיות בקשר ללימוד התורה שלו עצמו, כך צריך להיות גם בנוגע לעבודה של "והעמידו תלמידים הרבה"¹⁰⁷, כולל – להקהיל קהילות בשבת ללמוד בהם תורה¹⁰⁸ – שזה צריך להיות באופן של הליכה אמיתית, באופן של חידוש אמיתי.

כלומר: נוסף על המובן ופשוט, שעליו תמיד להוסיף במספר ובכמות התלמידים, ולא להסתפק בכל מה שעשה עד עתה, אפילו אם כבר העמיד תלמידים הרבה – הרי כל זמן שיש לו את האפשרות להגיע לעוד יהודי ועוד יהודי, עד לכל החוגים בישראל, שישתתפו בשיעור תורה – עליו לעשות זאת, כפשוט, ומאי קמ"ל,

ובפרט שתמיד נוספים עוד ברי-מצוה ובנות-מצוה חדשים, שאפשר להשפיע עליהם שישתתפו בשיעור תורה;

ועד"ז בנוגע להוסיף באיכות הלימוד, ביותר הבנה והשגה ויותר עומק, ועד לימוד בדרך חדשה, ולפעול שהתלמיד יהי "תלמיד ותיק" לחדש בתורה¹⁰⁹ – הרי גם זה לא חידוש, שהרי על כל אחד מוטל החיוב ד"לאפשא לה" כנ"ל; הליכה אמיתית היא – כאשר החידוש של התלמיד הוא מכוחותיו הנעלמים, כוחות שעד רגע זה לא ידע שהם קיימים בו.

וכמובן שאבן הבוחן בכל ענינים אלו הוא לא הוא עצמו (שכן בגלל הטירדה בעוד מצוה, או בגלל אהבת עצמו, עלול

אפילו אם יהודי למד הרבה תורה, וכמה שכבר למד, תמיד שייך להוסיף בזה, עד באופן של חידוש – שכן התורה הינה בלי גבול, "ארוכה מארץ מידה ורחבה מני ים"¹⁰⁶. ויתר על כן: בהיות התורה חכמתו של הקב"ה, הרי כל ענין בתורה נותן כח "להוליד" עוד ענינים חדשים, עד אין סוף.

בהליכה וחידוש זה עצמו ייתכנו כמה אופנים: הליכה וחידוש שבערך, ובזה גופא – כמה דרגות.

הלימוד מ"לך לך גו' אל הארץ אשר אראך" – שתהי' לא רק הליכה וחידוש, אלא הליכה אמיתית, שהיא שלא בערך, שיעזוב לגמרי את מצבו ורגילותו, אפילו רגילות דקדושה, כולל החידושים שחידש קודם, וכן – את מהלך המחשבה כפי שחשב קודם וכיו"ב, עד שמגיע "אל הארץ אשר אראך", הוא מגלה "אותך בעצמך", ("במהותך ועצמותך") – את כל היכולת שלו, גם של כוחותיו הנעלמים, ועד"ז בכוחות עצמם – לא רק גילוי ז' המדות והמוחין השייכים למדות, אלא גם מוחין בעצם, שדוקא בזה מתבטא החידוש ד"לך לך גו' אראך":

עבודת האדם ע"ד הרגיל היא על ידי ניצול כוחותיו הגלויים. בכך אין שום חידוש – שהרי אלו הם הכוחות שיש לו והוא יודע על קיומם, וממילא מובן ופשוט שעליו לנצל אותם במילואם. עד"ז הכוחות הנעלמים, אך בהעלם השייך וקרוב אל הגילוי – אין זה כל כך חידוש; החידוש האמיתי הוא – כאשר הוא מגלה בתוכו ("אותך בעצמך") כוחות נעלמים, שאף אחד (כולל – הוא עצמו) לא ידע ולא חשב שיש לו כאלו כוחות, ועד שהדבר הוא פלא: מנין לו דברים שכאלו – וכאשר

107) אבות פ"א מ"א.

108) יל"ש ר"פ ויקהל. שו"ע אדה"ז אר"ח סר"צ ס"ג. וראה תו"ש ע"פ (אות ה).

109) ראה מגילה י"ט, ב. ירושלמי פאה פ"ב ה"ד. שמו"ר רפמ"ז. ועוד.

ד' המדות וג' המוחין, ויחד עם זה וגם זה עיקר – הגילוי דתורה חדשה מאתי תצא,

עד באופן שזה מתפשט בכל העולם כולו, "מלאה הארץ דיעה את ה' כמים לים מכסים", וגם באומות העולם – "לא יהי עסק כל העולם אלא לדעת את ה' בלבד"¹¹², "והיתה לה' המלוכה", ועד"ז בכל חלקי העולם – דומם צומח חי – מתגלה כח הפועל בנפעל, עד ש"אבן מקיר תזעק"¹¹³, ועד"ז תאנה¹¹⁴ (צומח), ועד"ז חי, ועאכו"כ מדבר – "וידע כל פעול כי אתה פעלתו ויבין כל יצור כי אתה יצרתו ויאמר כל אשר נשמה באפו"¹¹⁵, שכל העולם יהי דירה לו יתברך בתחתונים, וגם בכל עולמות ב"ע יהי הגילוי של עולם האצילות, מלשון אצלו וסמוך לעצמות המאציל ב"ה¹¹⁶.

ומ"לך לך" באים מיד ל"וירא אליו ה'", ושלמותה בגאולה האמיתית והשלמה – "והיו עיניך רואות את מוריך"¹¹⁷, נשמות בגופים בתכלית הבריאות והשלמות, ועוד והוא העיקר – תיכף ומיד ממש.

לעשות טעות בחשבון), אלא דוקא מישוה אחר שאינו נוגע בדבר. ובכל זה – נוספת הדגשה מיוחדת בדורנו זה:

על פי המדובר לעיל, שבדורנו זה במיוחד (הדור האחרון בגלות והדור הראשון של הגאולה) ישנה הדגשה יתירה על העבודה ד"לך לך מארצך גו' אל הארץ אשר אראך", וקנין כל עשר הארצות – הרי מובן שהדבר צריך להשתקף לכל לראש בעבודה מעין זה של יהודי, על ידי שהוא מוסיף בלימוד התורה, לא רק לפי ג' המוחין שלו השייכים למדות, אלא גם ג' מוחין בעצם. שזה במיוחד – על ידי שיוסיף בלימוד פנימיות התורה (כולל ביאור ענינים אלו דעבודת המוחין¹¹⁰), כולל וגם זה עיקר – בעניני הגאולה ומשיח צדקנו.

טו. ויהי רצון, שעל ידי הוספה בעבודה ד"לך לך גו'" – יקויים תיכף ומיד בפשטות הענין ד"לך לך מארצך גו'", "קבץ נדחנו מארבע כנפות הארץ"¹¹¹, והולכים כולם "אל הארץ אשר אראך", "לארכה ולרחבה", כולל – בארץ קיני קניזי וקדמוני (אותה מקבלים בדרכי שלום מאומות העולם, כנ"ל).

וביחד עם זה – יש לנו את השלימות של כל עשר כוחות הנפש –

(112) רמב"ם בסיום וחזתם ספרו.

(113) חבקוק ב, יא. וראה תענית יא, א. הגיגה טז, א.

(114) ראה מדרש תהלים עג בסופו. יל"ש ירמ' רמז שטו בסופו.

(115) נוסח תפלת ר"ה.

(116) ראה פרדס שער טז פ"א.

(117) ישעי' ל, כ.

(110) ראה גם שיחת ח' חשון שנה זו (לעיל ע' 246 ואילך).

(111) נוסח ברכת החודש.